

Handläggare
Markus Ekvall
Kostchef
Samhällsbyggnadsförvaltningen
0140-68230

Mottagare
Kommunfullmäktige
Teknik- och griftegårdsnämnden

markus.ekvall@tranås.se

Yttrande - Motion för att minska matsvinnet i Tranås kommun

Förvaltningens förslag till beslut

att teknik- och griftegårdsnämnden föreslår kommunfullmäktige att bifalla motionen gällande att utreda möjligheten att sälja överbliven mat från kostavdelningens verksamhet direkt till allmänheten.

Sammanfattning

Kostavdelningen har tagit del av motionen med förslaget om att utreda möjligheten att sälja överbliven mat från kostavdelningens kök till allmänheten, till självkostnadspris. Förslaget ligger i linje med Tranås kommuns mål att minska matsvinnet med 25 % till 2026 och bedöms kunna bidra positivt både miljömässigt, ekonomiskt och verksamhetsmässigt. Kostavdelningen ställer sig därför positiv till att frågan utreds vidare.

Beskrivning av ärendet

Miljöpartiet har inkommit med en motion som föreslår att Tranås kommun ska sälja överbliven mat från kostavdelningens verksamheter direkt till allmänheten, till självkostnadspris. Syftet med försäljningen är att minska matsvinnet i kommunen, vilket är i linje med målet att reducera matsvinnet med 25 % till år 2026. Förslaget bygger på ett redan beprövat arbetssätt från Mora kommun, där man genom projektet "Klimatlådan" minskat serveringssvinnet avsevärt och samtidigt genererat intäkter tillbaka till måltidsverksamheten.

Motionären föreslår att kommunfullmäktige ger teknik- och griftegårdsnämnden, i samråd med kostavdelningen, i uppdrag att utreda om ett liknande system kan införas i Tranås kommun.

Förvaltningens bedömning

Förvaltningen ser flera fördelar med att utreda möjligheten att sälja överbliven mat, utifrån fem olika perspektiv:

1. **Minskat matsvinn** – metoden skulle kunna utgöra ett värdefullt komplement till redan implementerade insatser. Förslaget stärker möjligheterna att nå kommunens mål om 25 % minskat matsvinn till 2026.
2. **Resurseffektivitet** – metoden skulle medföra att redan producerad mat tas tillvara, vilket sparar både råvaror och pengar.
3. **Miljönytta** – metoden skulle kunna medföra minskade utsläpp kopplade till matproduktion och avfall.
4. **Ökad medvetenhet** – metoden skulle kunna bidra till ökad transparens och förståelse kring svinn och hållbarhet hos såväl personal som invånare. Vidare kan metoden bidra till ökad transparens, medborgarengagemang och positivt anseende för kommunens måltidsorganisation.
5. **Positiva resultat från andra kommuner** - projekt som liknar ”Klimatlådan” visar på konkreta och mätbara effekter. Det finns således etablerade exempel att inspireras av, vilket skulle förenkla utredningsarbetet.

Mot bakgrund av detta anser förvaltningen att en utredning är både rimlig och angelägen för att klarlägga praktiska, juridiska och ekonomiska förutsättningar.

Omvärldsanalys

Kostavdelningen har genomfört en omvärldsanalys i ämnet.

Nationell utveckling

Matsvinn är en högt prioriterad fråga i Sveriges kommuner, mycket på grund av skärpta nationella klimatmål, ökade livsmedelspriser, ökade krav på effektiv resursanvändning i offentlig sektor samt statliga och regionala initiativ som stödjer minskat svinn i storkök.

Flera kommuner arbetar aktivt med att mäta, följa upp och minska matsvinn inom skolor, äldreomsorg och förskolor. Vanliga åtgärder inkluderar kalibrerad portionsstorlek, ökad valfrihet och mer flexibla serveringslösningar, utbildningsinsatser för gäster och personal samt digitala mätverktyg och svinnrapporter.

Trots detta har många kommuner svårt att nå uppsatta mål, särskilt gällande serveringssvinn, vilket ofta är svårare att påverka än tallrikssvinn.

Försäljning av överbliven mat - växande trend

Allt fler kommuner börjar införa modeller där överbliven, ätbar och säker mat säljs eller delas ut vid dagens slut. Detta är en relativt ny men snabbt växande trend inom offentlig måltidsverksamhet. Drivkrafter bakom utvecklingen är exempelvis minskade

livsmedelskostnader, minskad klimatpåverkan, ökat engagemang bland medborgare, större acceptans från myndigheter, inklusive Skatteverket.

Förbättrad medborgarservice och möjlighet att synliggöra måltidsverksamhetens hållbarhetsarbete är också faktorer som påverkar.

Exempel från andra kommuner

Mora kommuns projekt "*Klimatlådan*" har fått stor spridning och lyfts fram som ett gott exempel. Tydliga effekter rapporteras i form av minskat serveringssvinn och intäkter som återinvesteras i måltidsverksamheten. Försäljningen ses inte som konkurrens mot lokala aktörer, eftersom utbudet är oförutsägbart och begränsat.

Andra kommuner som testat liknande lösningar. Flera kommuner har påbörjat pilotprojekt eller utredningar om att sälja eller ge bort överbliven mat, ofta i samarbete med klimat- och hållbarhetsavdelningar, personalorganisationer, föreningsliv eller sociala verksamheter ex. second hand-butiker eller hjälporganisationer. Detta visar att idén inte längre är ett enskilt lokalt experiment utan en växande nationell praktik.

Internationella insikter

Globalt arbetar många offentliga måltidsverksamheter med liknande koncept. Exempel på detta är:

- "*Pay-as-you-can*"- lösningar i skolor och universitet (USA och Kanada)
- Försäljning av överskottsmat via appar som "*Too Good To Go*" (Danmark och Storbritannien)
- Lagstiftning som tvingar större producenter att ta ansvar för matsvinn (Frankrike)

Det internationella perspektivet visar att minskat matsvinn betonas både som klimatåtgärd och som social innovation samt att offentlig sektor ofta har en normerande roll och förväntas leda utvecklingen.

Samlad bedömning av omvärldsutvecklingen

Minskning av matsvinn är en nationell och internationell trend. Försäljning av överbliven mat växer som verktyg i kommunala organisationer. Metoden har visat sig fungera i kommuner liknande Tranås, både organisatoriskt och juridiskt. Kostavdelningar i andra kommuner rapporterar positiva effekter, inklusive förbättrat anseende, minskat svinn och bättre ekonomi. Förväntan finns på kommuner att ta ansvar för att matsvinn ökar, både politiskt och från allmänheten.

Beslutsunderlag

- Tjänsteutlåtande, daterat 2026-04-20

Beslutet skickas till

Diariet

Kommunfullmäktige

Motionären

Kostavdelningen

Samhällsbyggnadsförvaltningen

Johanna Moberg

Tf. samhällsbyggnadschef

Markus Ekvall

Kostchef